

Urząd Miasta Poznania
Wydział Ochrony Środowiska

**Użytek
Ekologiczny**

Olszak I i Olszak II

*Przewodnik
przyrodniczy
dla zaawansowanych*

Przewodnik opracowany został przez PTOP Salamandra z inicjatywy, na zlecenie i z wykorzystaniem materiałów Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Poznania, a sfinansowany ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

W opracowaniu udział wzięli:

Adriana Bogdanowska, Radosław Jaros

Tekst

Barbara Bugajna, Borys Kała, Przemysław Wylegała,

Rysunki

Małgorzata Gościńska

Mapa

Andrzej Kepel, Adriana Bogdanowska, Przemysław Wylegała

Zdjęcia

Maja Niezborąła

Okladka

Barbara Łożyńska

Korekta językowa

Zespół Redakcyjny:

Leszek Kurek – prowadzący

Maja Niezborąła – opracowanie techniczne

©Copyright by Wydział Ochrony Środowiska Urząd Miasta Poznania

Poznań 2004
wydanie I, nakład 1000 egz., Format B5

ISBN 83-89343-06-1

WSTĘP

Szanowny Czytelniku!

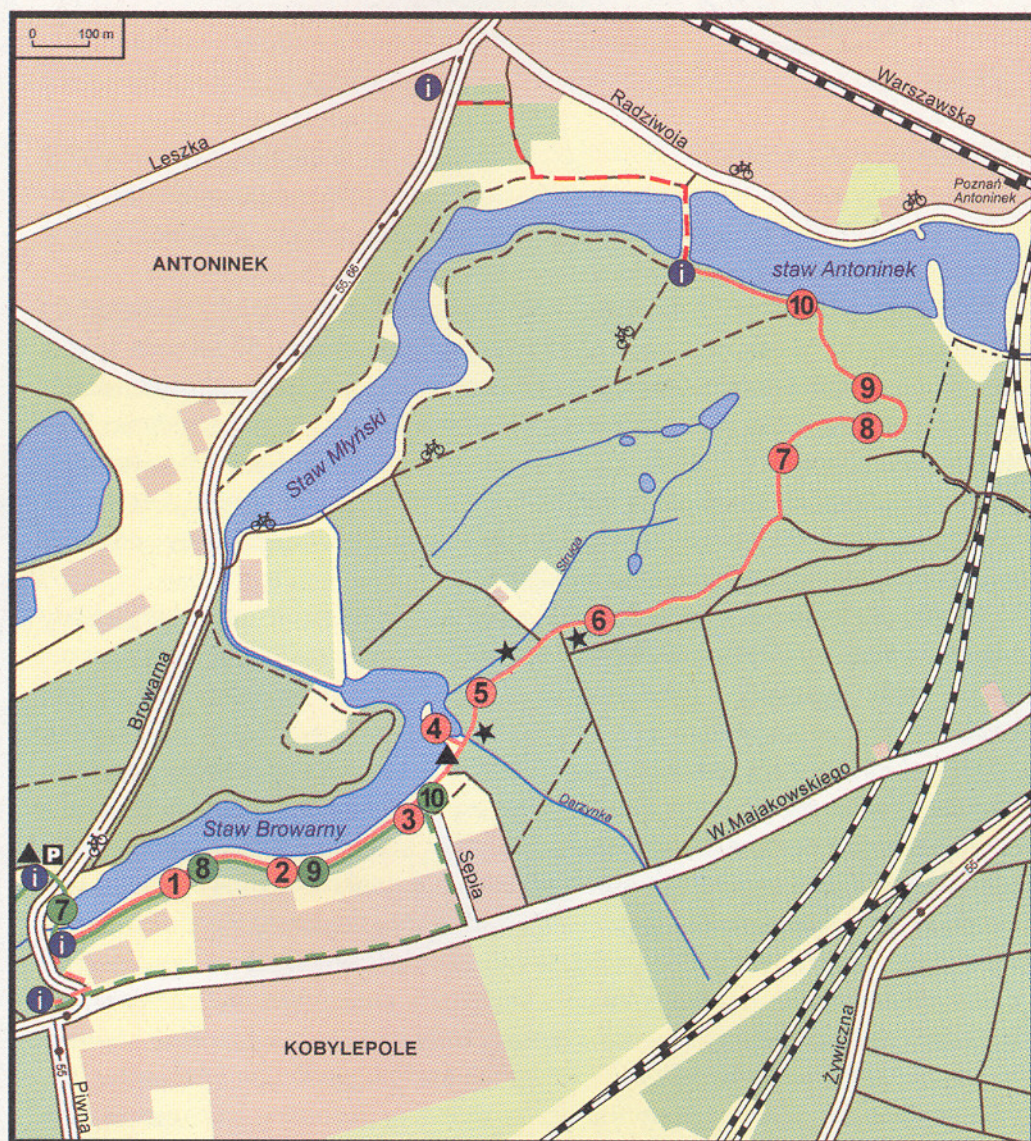
Oddajemy w Twoje ręce przewodnik po ścieżce przyrodniczej użytku ekologicznego „Olszak II”, który wraz z użytkiem ekologicznym „Olszak I” leży w dolinie rzeki Cybiny, we wschodniej części Poznania.

Aby dotrzeć do ścieżki środkami komunikacji miejskiej należy dojechać do skrzyżowania ul. Majakowskiego z ul. Browarną autobusem linii 57 z Ronda Śródka lub 55 i 66 z Ronda Rataje. Od przystanku poprowadzi nas już oznakowana ścieżka w dół ul. Browarnej przy skarpie, na której wznoszą się ceglane budynki Browarów Wielkopolskich. Po ok. 250 metrach dojdziemy do Stawu Browarnego, przy którym rozpoczynamy naszą wędrówkę po użytku ekologicznym „Olszak II”. Ostatni przystanek ścieżki znajduje się przy stawie Antoninek. Orientacyjny czas przejścia proponowanej trasy wynosi ok. 2 godzin.

Użytki ekologiczne „Olszak I” i „Olszak II” zostały ustanowione uchwałą Rady Miasta Poznania w 1994 roku, w celu „...ochrony bogactwa roślinności leśnej, szczególnie lasów łęgowych i grądów oraz szczególnej ochrony wód rzeki Cybiny i Malty”.

Użytek ekologiczny jest jedną z nowszych form obszarowej ochrony przyrody. Chronione w ten sposób tereny nie mają wartości gospodarczej, za to ich znaczenie ekologiczne jest ogromne: korzystnie oddziałują na klimat, zatrzymują wodę, dostarczają siedlisk dla wielu, czasami rzadkich już, gatunków roślin i zwierząt. Jednym słowem wpływają na zwiększenie różnorodności biologicznej. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 1991 r. „*Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu.*”

PLAN ŚCIEŻKI PRZYRODNICZEJ DLA ZAAWANSOWANYCH

LEGENDA

	ścieżka przyrodnicza dla zaawansowanych		las
	ścieżka przyrodnicza dla średnio zaawansowanych		ogródki działkowe
	wariant dojścia/powrotu ze ścieżki przyrodniczej		tereny zabudowane
	przystanki ścieżki przyrodniczej		drogi główne
	tablice informacyjne		drogi drugorzędne
	ciekawe miejsca i rośliny		drogi gruntowe
	miejsca odpoczynku		ścieżki
	ścieżka rowerowa		kolej
	parking		linie autobusowe z przystankami

Użytek ekologiczny „Olszak II” obejmuje swoimi granicami trzy zbiorniki retencyjne nazywane stawami. Stawy Browamy i Młyński zrekonstruowano, a Staw Antoninek utworzono w latach 1981-1990, kiedy przebudowywano Jezioro Maltańskie na potrzeby toru regatowego. Położony tuż za Zbiornikiem Maltańskim staw Olszak leży w granicach użytku ekologicznego „Olszak I”, który obejmuje również łąki oraz lasy łęgowe i grądowe nad Cybiną. Oba użytki oddzielone są od siebie ulicą Browarną.

Głównym zadaniem stawów (ułożonych kaskadowo) jest spowolnienie przepływu wody w Cybinie i jej samooczyszczanie się przed ujściem do Jeziora Maltańskiego, które ma pełnić funkcję rekreacyjną dla mieszkańców Poznania.

Teren obu użytków należy do najciekawszych zakątków naszego miasta. Jest to część tzw. Klina Cybińskiego (Maltańskiego), który wraz z Klinem Gołęcińskim, Dębińskim i Naramowickim tworzy system poznańskich klinów zieleni. Miejsca te stanowią swoiste zielone płuca dla naszego miasta. Można tutaj odpocząć od wielkomiejskiego zgiełku, obcując zarazem z nie do końca jeszcze przekształconą przyrodą.

Urozmaicona rzeźba doliny Cybiny stwarza dogodne warunki życia dla roślin (często już rzadkich i zagrożonych w Polsce), grzybów oraz wielu gatunków zwierząt.

Stwierdzono tu występowanie ok. 570 gatunków roślin naczyniowych, z których aż 182 znajdują się na regionalnych listach gatunków ginących i zagrożonych, a 14 podlega ochronie gatunkowej. Dendroflora obu użytków związana jest przede wszystkim z siedliskami żyznych lasów liściastych, które znajdują się pod ochroną. Na obszarze tym stwierdzono też występowanie 47 gatunków porostów, 86 gatunków mszaków oraz wielu gatunków grzybów. W każdej z tych grup są gatunki bardzo rzadkie w skali Wielkopolski.

Bogactwo fauny wiąże się przede wszystkim ze zróżnicowaniem środowiska, które obfituje w różnego rodzaju zbiorniki wodne, łąki i lasy, ale zawdzięcza to też kontaktowi przestrzennemu z terenami pozamiejskimi. Najliczniejszą i najbardziej zauważalną grupą zwierząt są bez wątpienia ptaki, reprezentowane na tym terenie przez przeszło 130 gatunków, z czego 82 uznano za łęgowe.

Stwierdzono tu ponadto występowanie aż 28 gatunków ssaków, w tym takich, które zazwyczaj unikają terenów miejskich. Uwagę naszą przyciągnie zapewne również niezmiernie bogaty świat bezkręgowców.

Nasza ścieżka adresowana jest przede wszystkim do studentów kierunków przyrodniczych, mamy jednak nadzieję, że każdy, kto odwiedzi te strony, znajdzie tutaj coś ciekawego dla siebie.

Cała trasa została oznakowana, ustawiono na niej również 10 tablic opisujących przyrodę tego terenu.

Zanim jednak ruszymy w teren musimy pamiętać o tym, aby:

- nie niszczyć i nie zrywać występujących tutaj roślin,
- nie płoszyć i nie zabijać zwierząt,
- śmieci wyrzucać do ustawionych wzdłuż ścieżki koszy lub zabierać je ze sobą,
- zachować ciszę.

Serdecznie zapraszamy!

Po zapoznaniu się z podstawowymi informacjami o Użytku ruszamy w drogę. Trasę ścieżki wskazywać nam będą oznakowania koloru czerwonego. Początkowe odcinki naszej ścieżki pokrywają się z końcowym etapem trasy dla średnio zaawansowanych (zielone oznakowania). Dlatego kilka przystanków ma podwójną numerację. Do pierwszego przystanku dochodzimy drogą biegnącą wzdłuż brzegu pierwszego na trasie ścieżki stawu - Browarnego. Po prawej stronie, zaraz za tablicą początkową, rośnie kilka **kasztanowców zwyczajnych** *Aesculus hippocastaneum*. Dwa bardziej okazałe osobniki tego gatunku zobaczymy trochę dalej, po lewej stronie drogi. Kasztanowiec zwyczajny pochodzi z Bałkanów i Azji Mniejszej, u nas jest często sadzony przy drogach i w parkach, niekiedy także w lasach. Możemy zauważyć, że liście rosnących tu drzew tego gatunku nie są normalnie rozwinięte. Jest to efektem działania **szrotówka kasztanowcowiaczka** *Cameraria ohridella*, motyla z rodziny kubitnikowatych Gracillariidae, którego larwy żerują na liściach kasztanowców, powodując ich brązowienie i przedwczesne opadanie. Szrotówek pojawił się w Polsce w 1998 r. i w ciągu kilku lat rozprzestrzenił się na cały kraj, siejąc spustoszenie wśród kasztanowców.

Idąc dalej widzimy umocowane na dnie stawu drewniane bale, wystające nieznacznie nad powierzchnię wody. Jest to oczyszczalnia rzeczna Szlauera, ze specjalnie przygotowanym podłożem rozsolowym, na którym osadzają się organizmy poroślowe (bakterie i bezkręgowce), rozkładające oraz kumulujące w swoich organizmach materię organiczną, znajdującą się w przepływającej wodzie.

Po przejściu kolejnych kilkudziesięciu metrów dochodzimy do pierwszego przystanku.